

Prif Weinidog Cymru
Llywodraeth Cymru
5ed Llawr
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Annwyl Mark,
Rwy'n gobeithio y bydd hyn yn dod o hyd i chi'n dda.

Fel y gwyddoch, mae heddiw yn Ddiwrnod Hawliau Gofalwyr ac fel y corff aelodaeth ac ymgyrchu ar gyfer gofalwyr di-dâl yng Nghymru, roeddem am achub ar y cyfle i ysgrifennu atoch yn uniongyrchol ynglŷn â thema eleni - Eich Hawliau: heddiw, yfory ac yn y dyfodol.

Yn ôl ein hymchwil mae bron i 450,000 o bobl yng Nghymru sy'n darparu gofal di-dâl i deulu a ffrindiau sâl, hŷn neu anabl. Mae hyn bron yn 1 o bob 6 o boblogaeth Cymru. Mae ymchwil gan Brifysgol Sheffield yn dangos bod gofalwyr di-dâl wedi arbed £10.6bn i Lywodraeth Cymru yn 2021 drwy ddarparu gofal a fyddai fel arall yn gorfod cael ei ddarparu gan y GIG neu lywodraeth leol. Mae gofalwyr di-dâl yn dewis darparu eu cymorth fel aberth angenrheidiol i rymuso eu hanwyliaid i gael y gorau o fywyd. Gall gofalu fod yn brofiad gwerth chweil, ond i lawer o ofalwyr di-dâl yng Nghymru, mae hefyd yn anodd, yn unig ac yn ddryslyd.

Gwyddom, yn anffodus, nad yw hawliau presennol llawer o ofalwyr yng Nghymru yn cael eu cynnal o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Cafodd hyn ei ddangos yn glir yn y gwerthusiad annibynnol a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru a gyhoeddwyd yn gynharach eleni, yn y Senedd. Mae adroddiad y pwyllgor iechyd 2019 Gofalu am ein dyfodol hefyd wedi cael ei adlewyrchu dro ar ôl tro yn ymchwil Dilyn y Ddeddf gan Gofalwyr Cymru.

Yn ogystal â'r adroddiadau hyn, mae ein hymchwil diweddar ar Sefyllfa Gofalu yng Nghymru 2023 yn rhoi darlun o ofalwyr di-dâl yng Nghymru wedi cyrraedd y gwaelodion. Ymatebodd dros 1,100 o ofalwyr, ac mae mwy nag 1 o bob 3 yn ei chael hi'n anodd cael dau ben llinyn ynghyd, dywedodd 85% o ofalwyr eu bod yn teimlo dan straen neu'n bryderus ac mae mwy na thri chwarter y gofalwyr yn poeni am fethu â darparu gofal yn y dyfodol.

Mae'r data o'r adroddiadau hyn yn frawychus ond yn welw o gymharu â rhai o gyfraniadau ysgrifenedig y bron i 1,200 o ofalwyr di-dâl yng Nghymru a ymatebodd i'r arolwg. Roeddwn i eisiau tynnu eich sylw at ddau ymateb yn benodol:

“Mae dyddiau'n uno'n un a does dim golwg o olau ar ddiwedd y twnnel.”

“Ni allaf fforddio byw. Weithiau rwy'n teimlo y byddai'n llai o straen pe na bawn i yma. Ond wedyn dwi'n meddwl beth fyddai fy mhlentyn sy'n oedolyn yn ei wneud?”

“Rwy'n siŵr y byddwch yn gweld y datganiadau hynny mor ddirdynnol ac annifyr ag yr ydym ni.”

Er bod Diwrnod Hawliau Gofalwyr yn gyfle i ni fyfyrio ar yr heriau y mae gofalwyr yng Nghymru yn eu hwynebu bob dydd, a pha mor anodd yw bywyd i gynifer ohonynt, mae hefyd yn rhoi'r cyfle inni ystyried sut y gallwn weithio i ddatrys y problemau a'r problemau hynny. gwneud bywyd yn well i ofalwyr.

Mae yna ymyriadau y gellir eu gwneud a rhoi cymorth ar waith, a all helpu i alluogi gofalwyr i barhau â'u cyfrifoldebau gofalu heb i hyn eu gwthio i drallod ariannol; effeithio ar eu hiechyd a'u lles; ac achosi cymaint o ofalwyr i roi'r gorau i weithio.

Credwn y gall Llywodraeth Cymru helpu i gynnal ac ymestyn hawliau gofalwyr yfory ac yn y dyfodol, os ydych yn fodlon gweithio gyda ni a gofalwyr, i gymryd camau dewr heddiw.

Fel yr amlinellwyd yn ein hadroddiadau ar Gyflwr Gofalu yng Nghymru, mae camau diriaethol y gellir ac y dylid eu cymryd i liniaru rhai o'r pwysau ar ofalwyr yng Nghymru.

- Ailadrodd y taliad gofalwr o £500 yn flynyddol i roi cymorth mawr ei angen i ofalwyr sy'n derbyn Lwfans Gofalwr, sy'n derbyn ychwanegiad gofal y credyd cynhwysol a'r rhai sydd â hawl sylfaenol i Lwfans Gofalwr.
- Creu cronfa trallod ariannol newydd a sylweddol ar gyfer gofalwyr di-dâl, sy'n hygyrch i unrhyw ofalwr sy'n profi caledi ariannol.
- Cydnabod gofalwyr di-dâl fel grŵp blaenoriaeth wrth ddatblygu ymyriadau gwrth-dlodi a blaenoriaethu gofalwyr di-dâl fel grŵp targed ar gyfer cyngor ariannol a rheoli dyled sydd eisoes yn bodoli.
- Gan ddefnyddio adborth gan ofalwyr, gwella ac ehangu'r cynllun gwyliau byr cenedlaethol.
- Gweithio gyda'r GIG i wella'r broses o adnabod gofalwyr mewn lleoliadau iechyd a gwella cymorth iechyd meddwl i ofalwyr di-dâl.
- Dyrannu o leiaf £1m i Fyrddau Iechyd ym mlwyddyn ariannol 2024/25 i wella profiad gofalwyr di-dâl pan fydd y person y maent yn gofalu amdano yn cael ei dderbyn i ysbyty neu yn ystod ei ryddhau o'r ysbyty, yn seiliedig ar y cyllid o £1m a ddyrannwyd yn 2023/24

Byddem yn croesawu'r cyfle i gwrdd â chi a'ch swyddogion i drafod y sefyllfa anodd sy'n wynebu gofalwyr di-dâl yng Nghymru. Ac yn y cyfamser, rydym yn annog Llywodraeth Cymru i ymrwymo i ddangos mwy o arweiniad wrth hyrwyddo hawliau gofalwyr, heddiw, yfory ac yn y dyfodol.

Cofion Cynnes,

Claire Morgan
Cyfarwyddwr, Gofalwyr Cymru